

ULUSLARARASI AFET RİSK AZALTMA GÜNÜ 2023

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

* Metnin orijinaline [bu bağlantıdan](#) ulaşabilirsiniz.

YAYIN ADI: **Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü 2023**

HAZIRLAYAN: **Av. Özlem ALTIPARMAK**

TASARIM: **MYRA**

YAYINLAYAN: **Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı – HUDOTO**

ADRES: Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı
Mucibur Rahman Sok. No: 17 Anadolu İş Hanı K:3 D:11 Konak-İZMİR
info@hudoto.com

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

ÖNSÖZ

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı – HUDOTO

olarak iklim değişikliği, çevresel bozulma ve adalete erişim konularında insan hakları temelli faaliyet yürütmekteyiz ve afet risk azaltma konusu vakfımızın öncelikli çalışma alanlarının başında geliyor. Afet konusunu, sadece afet sonrası yardım veya afete müdahale odaklı değil, afet riskini azaltma hedefiyle çalışıyoruz. **Çünkü afetlerin önlenabilir tehlikeler olduğunu ve bu tehlikelerin afete dönüşme risklerinin azaltılmasının insan haklarının geliştirilmesine ve izlenmesine bağlı olduğunu biliyoruz.**

Afetler konusundaki çalışmalar, çoğu zaman bir afet olduktan sonra insani yardım sunma ve arama-kurtarma çalışması ile sınırlı kalabiliyor ve bir sonraki afete kadar afet riskini unutarak yaşıyoruz. Hâlbuki afetlere çok açık bir coğrafyadayız. Afet deyince aklımıza sadece depremler gelse de, iklim değişikliğinin etkilerini gittikçe daha şiddetli yaşıyoruz ve seller, orman yangınları ve kuraklık gibi afetler bizim coğrafyamız için de büyük bir risk oluşturuyor.

Afetleri risk azaltma odaklı çalıştığımızda, kesilen ormanların ve tahrip edilen yutak alanların iklim

değişikliğinin etkilerini arttırdığını ve orman yangınları ve kuraklık gibi yeni afetlere davetiye çıkardığını biliyoruz. Marmara Gölü gibi kuruyan bir sulak alanın sadece bir göl olmadığını ve sulak alanların sünger işlevleri nedeniyle afetlere dönüşebilecek selleri önlemede ne kadar önemli bir rolü olduğunu vurguluyoruz.¹ Depremlerin oluşunu engelleyemsek de depremlerin binalar üzerindeki etkilerini azaltmanın ve depreme dayanıklı yapılar inşa etmenin mümkün olduğunu ve böylece depremleri afet olarak yaşamamanın bir kader olmadığını söylüyoruz.

Biyolojik afet olarak nitelenen pandemi sürecinin bize öğrettiği şeylerin başında, herkesin afetlerden aynı şekilde etkilenmediği ve afetlere karşı herkesin direncinin aynı olmadığı geliyor. Deprem ve pandemi gibi afetler eşitsizlikler açısından adeta bir çarpan işlevi görüyor ve insan hakları ihlallerini arttırıyor. Afet dönemlerinde adalete erişim açısından sistemler de krize girdiğinden hak taleplerini etkin kullanım da mümkün olamıyor.

Afetlerin mevcut eşitsizlikleri derinleştirilmesi nedeniyle afetlere karşı daha kırılgan durumdaki engelli bireyler, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar gibi

1 Sulak alanların afet risk azaltma konusundaki işlevleri için Ramsar Politika Notu çevirimiz: <https://hudoto.com/yazilar/ramsar-politika-notu-i>

grupları afetlerin etkilerine karşı güçlendirmemiz ve afetlere karşı tüm toplumun direncini arttırmamız gerekiyor. Bu da ancak **ayrıştırılmış veri** toplama, verinin analizi ve raporlanması ile mümkün olabilir. Bu alanda yapılacak kırılganlık analizi ve buna bağlı olarak kapasitelerin güçlendirilmesi çalışmaları afet risk azaltmanın bir diğer boyutunu oluşturuyor. Aslında tüm bu çalışmalar, afet risk azaltmanın insan hakları alanında çalışan tüm sivil toplum örgütlerinin ortak çalışması gereken bir alan olduğunu bize işaret ediyor.

Yaşadığımız deprem süreci, afet risk azaltma konusunun Türkiye’de tüm sivil toplum örgütlerinin ortak bir çalışma alanı haline getirilmesi zorunluluğunu ortaya koydu. **İnsan hakları temelli yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını insan hakları standartlarıyla ilişkilendirmekle kalmaz; aynı zamanda kırılgan gruplara odaklanır ve bu grupların güçlendirilmesini, süreçlere etkili katılımını sağlar. Görev ve yetki sahiplerini de hesap verebilirliğe davet eder.** Bu şekilde sivil toplum örgütlerinin afet risk azaltma konusunda insan hakları izleme, raporlama ve savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmesi, afetlere dirençli bireyler ve toplumlar yaratılması mümkün olur.

HUDOTO Vakfı olarak Etkiniz AB programı desteğiyle uluslararası alandaki afet risk azaltma gündemini takip ediyoruz ve Mayıs 2023’de Birleşmiş Milletlerin Genel Merkezinde gerçekleştirilen Sendai Çerçevesi Üst Düzey Toplantısına katılım gösterdik. Üst düzey toplantının önemi, Sendai Çerçevesi’nin ara dönem gözden geçirmesinin yapılmış olmasıydı. 2015-2030 arası dönemi kapsayan Sendai Çerçevesi, kabulünden tam sekiz yıl sonra küresel bir değerlendirmeye tabi tutuldu ve gelişen aşamada yeni öneriler oluşturuldu. Toplantı süresince bilgi ve gözlemlerimizi websitemiz ve sosyal medya aracılığıyla paylaştık.

Toplantıya hazırlık sürecinde BM Sendai Çerçevesi Paydaş Mekanizması üyesi olduk ve paydaş mekanizması çatısı altında, uluslararası alandaki mekanizma ve süreçleri yine uluslararası örgütlerle etkileşimli olarak öğrenme ve deneyimleme şansımız oldu.

Bu alanı daha etkin çalışabilmek amacıyla Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu tarafından hazırlanan **“Hukuk, Afete Hazırlık ve Müdahale Kontrol Listesi”** yayını Etkiniz AB programı desteğiyle Türkçe’ye çevirdik. <https://hudoto.com/yazilar/hukuk-afete-hazirlik-ve-mudahale-kontrol-listesi-turkce-cevirisi-yayinlandi>

Edindiğimiz bu bilgi ve deneyimi sivil toplum örgütleriyle paylaşmak ve afet risk azaltma konusunu insan hakları izleme açısından ortak bir çalışma alanı olarak tartışmaya açmak istedik. Bu kapsamda **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**’nü bir farkındalık kampanyası olarak değerlendireceğiz ve afet risk azaltma konusunda kısa bilgi notları hazırlayarak sizlerle paylaşacağız.

Afet risk azaltma terminolojisine ve konunun insan hakları izleme ile olan ilişkisine değinerek başlayacağımız bilgi notları serimiz, uluslararası alandaki gelişmeler, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, Ara Dönem Gözden Geçirme Üst Düzey Toplantısı, Türkiye’nin afet risk azaltma konusundaki yükümlülükleri ve sivil toplum kuruluşlarının rolü şeklinde devam edecek.

Kendi deneyimimizden yola çıkarak sivil toplum örgütlerinin afet risk azaltma alanında yapabileceklerini çerçevelendirmek ve birlikte çalışabilmek ortak alanlar yaratmak istiyoruz.

Bilgi notlarına ek olarak 13 Ekim 2023 tarihinde bir webinar düzenleyeceğiz ve konuyu tüm ilgililerle birlikte tartışmayı arzuluyoruz. 13 Ekim gününü seçmemizin bir sebebi var. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1989 yılında, küresel bir afet risk azaltma kültürünü teşvik etmek amacıyla 13 Ekim tarihini Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü (IDDRR) olarak belirledi. Uluslararası Gün, afet riskinin ve kayıplarının önlenmesi ve azaltılmasında kaydedilen küresel ilerlemenin kabul edilmesi için bir fırsat olarak görülüyor.

2023 yılında Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü'nün teması **afetler ve eşitsizlik** arasındaki karşılıklı ilişki olarak belirlendi.² Birleşmiş Milletler **Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele** sloganıyla bir kampanya gerçekleştiriyor ve 13 Ekim'e kadar bu kampanyaya sivil toplum örgütlerinden destek bekliyor. Bilgi notlarımızda ayrıntılı değineceğimiz üzere, **eşitsizlik ve afetlerden zarar görebilirlik** birlikte var olurlar. Hizmetlere eşit olmayan erişim, en fazla risk altında olanları afetlere açık hale getirir ve böylece en

kırılgan kesimler afetlere daha çok maruz kalırlar. Diğer yandan afetlerin etkileri mevcut eşitsizlikleri şiddetlendirir ve en fazla risk altında olanları daha da yoksulluğa iter.

Eylül ve Ekim aylarında insan haklarını izlerken gündemimiz afet risk azaltma olacak. **Bu çabada bize eşlik etmek isterseniz bilgi notlarımızı ve webinarımızı takipte kalın!**

DİRENÇLİ BİR GELECEK İÇİN EŞİTSİZLİKLE MÜCADELE

Kampanyaya Giriş:

1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, küresel bir afet riskini azaltma kültürünü teşvik etmek amacıyla **13 Ekim tarihini Uluslararası Afet Riskini Azaltma Günü (IDDRR) olarak belirlemiştir.** Uluslararası Gün, afet risk ve kayıplarının önlenmesi ve azaltılmasında kaydedilen küresel ilerlemenin tanınması için bir fırsattır.

2023 yılı Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü, Mayıs 2023'te BM Genel Kurulu'nun afet direncini güçlendirmek için eylemi hızlandırmaya yönelik siyasi bir bildiriye kabul ettiği 2015-2030 Afet Risk Azaltma Sendai Çerçevesi'nin Ara Dönem Gözden Geçirmesi Toplantısı'ndan kısa bir süre sonra gerçekleşmektedir.

Bu uluslararası **günün teması** yaşam, geçim kaynakları, ekonomiler ve temel altyapı kayıplarını önlemeye ve azaltmaya yönelik uluslararası bir anlaşma olan Sendai Çerçevesi ile uyumludur.

Çerçevenin yedi küresel hedefi ve ilerlemeyi ölçmek için 38 göstergesi bulunmaktadır. Sendai Çerçevesi, iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşmasını tamamlamaktadır ve her iki çerçeve de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmak için birbiriyle bağlantılıdır.

2023 yılında Uluslararası Gün, afetler ve eşitsizlik arasındaki karşılıklı ilişkiyi ele alacaktır. Eşitsizlik ve afetlerden zarar görebilirlik aynı madalyonun iki yüzü gibidir: finans ve sigorta gibi hizmetlere eşit olmayan erişim, en fazla risk altında olanları afet tehlikesine maruz bırakırken; afet etkileri eşitsizlikleri şiddetlendirir ve en fazla risk altında olanları daha da yoksulluğa iter.

Afetlerin Acımasız Eşitsizliği Üzerine Arka Plan:

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, sorunun boyutlarını şu sözlerle özetlemiştir:

“Dünyamız birçok cephede kusursuz bir fırtına ile karşı karşıyadır. Kısa vadede küresel ekonomik krizle başlayalım. Görünüm kasvetli. Derinleşen eşitsizlikler ve hızla ortaya çıkan hayat pahalılığı krizinin en çok kadınları ve kız çocuklarını etkilediğini görüyoruz. Tedarik zincirinde aksamalar ve enerji sıkıntısı. Yükselen fiyatlar. Enflasyonla birlikte yükselen faiz oranları. Ve kırılgan ülkeleri vuran borç seviyeleri.”

Bu durum, eşitsizliği daha da arttıran ve kırılganlığı derinleştiren artan afet riski bağlamında gerçekleşmektedir. **Mevcut gidişata göre, 2030 yılına kadar dünya günde yaklaşık 1,5 önemli afetle karşı karşıya kalacaktır.** Yüksek afet riskiyle karşı karşıya olan ülkelerin çoğunluğu, aynı zamanda ulusal yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun en yüksek olduğu ülkelerdir. Örneğin, Afet Riskinin Azaltılmasına ilişkin Küresel Değerlendirme Raporu, en kırılgan 20 ülkenin %90'ının, ortalama ulusal yoksulluk oranı %34 olan orta ve düşük gelirli ülkeler olduğunu ortaya koymuştur. Bu oran, risk skalasının diğer ucundaki ülkeler için %0,5'ten daha azdır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, afetlerden en çok zarar görenlerin genellikle yoksullar olduğunu göstermektedir. BM, 1970'ten 2019'a kadar hava, iklim ve su tehlikelerinden kaynaklanan tüm ölümlerin %91'inin gelişmekte olan ülkelerde meydana geldiğini tespit etmiştir. Dünya Bankası da aynı aralıkta istatistikler bulmuş ve afet kaynaklı ölümlerin %82'sinin düşük ve alt-orta gelirli ülkelerde meydana geldiğini belirtmiştir. Bu arada, mevcut araştırmalar aşırı hava olaylarının yaklaşık %75'inin şu anda karbon emisyonlarının körüklediği iklim değişikliğiyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. **Afetlerden en büyük zararı gören ülkeler, bu soruna en az katkıda bulunan ülkelerdir.** Aslında eşitsizlik, afet riskinin risk

almaktan fayda sağlayanlardan maliyeti üstlenenlere aktarılmasını kolaylaştırmaktadır.

Ülkeler ve toplumlar içinde eşitsizlik, bir afetten kimin zarar göreceğini belirlemede eşit derecede güçlüdür. Yoksul insanların tehlikeye maruz kalan bölgelerde yaşama olasılığı daha yüksektir ve risk azaltıcı önlemlere yatırım yapmaları daha az mümkündür. Genellikle düşük kaliteli ve güvensiz konutlara sahiptirler. Sağlık hizmetleri, toplu taşıma, iletişim ve temel altyapı gibi hizmetlerin eksikliği durumu daha da kötüleştirir. **Kadınlar, çocuklar ve engelliler gibi belirli nüfuslar afet etkilerinden farklı şekilde etkilenmektedir.** Örneğin, Nepal'de kadınların yaklaşan bir sel felaketiyle ilgili resmi uyarı alma olasılığı erkeklere göre %20 daha azdır. 2011'deki Japonya Depremi'nde engelli kişilerin ölme olasılığı iki kat daha fazla olmuştur.

Risk altındaki gruplar arasında daha yüksek ölüm oranları, bir dizi yoksulluk faktörüyle doğrudan bağlantılıdır.

Daha varlıklı insanların maruz kaldığı riskler sigorta, daha büyük bir varlık tabanı ve başa çıkma kapasitesi ile tamponlanırken, daha yoksul insanlar genellikle kendi fonlarına güvenmek zorundadır, bu da onları daha fazla yoksulluğa sürükleyebilir ve afetlerden kurtulma yeteneklerini zayıflatabilir.

Dolayısıyla yoksulluk afet riskinin hem nedeni hem de sonucudur. Bir Dünya Bankası araştırması, yoksulların fiziksel varlıkları açısından daha az kayba uğrasalar da daha az şeye sahip olmaları nedeniyle, refah ve kazanma gücü kayıplarının diğer sınıflardan önemli ölçüde daha fazla etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu gelir kaybı, başa çıkma mekanizmalarının eksikliği ve yerel ekonomiye katılamama, uzun vadede mevcut eşitsizlikleri önemli ölçüde artırabilir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında, yoksulluğu ortadan kaldıracak araçlara, hedeflere ve sistemlere sahibiz, ancak ülkelerin zarar görebilirliği azaltmalarına ve eşitsizlikle mücadele etmelerine yardımcı olmak için çok daha fazla yatırıma ihtiyacımız var. Afet riskinin azaltılmasının etkili olabilmesi ve herkes için dirençli bir gelecek sunabilmesi için bu şarttır. Afet riskinin azaltılması herkesin sorumluluğudur ve en fazla risk altında olan toplulukları da bu sürece dahil etmeliyiz.

Harekete Geçme Çağrısı

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, “Yoksulluk ve eşitsizliğin sonuçları gibi altta yatan afet risk faktörleriyle mücadeleye daha fazla odaklanılması gerekmektedir” çağrısında bulunmakta ve şunları belirtmektedir: **“Afet riskinin azaltılması tüm toplumun katılımını ve ortaklığını gerektirir.** Ayrıca, afetlerden orantısız bir şekilde etkilenen insanlara, özellikle de en yoksullara özel önem vererek güçlendirmeyi ve kapsayıcı, erişilebilir ve ayrımcı olmayan bir katılım sağlamayı gerektirir. **Toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik ve kültürel bakış açısı tüm politika ve uygulamalara entegre edilmeli ve kadın ve genç liderliği teşvik edilmelidir.”**

Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR), 2023 Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü’nü kullanarak afetlerin yarattığı acımasız eşitsizlik konusunda farkındalık yaratmakta ve dirençli bir gelecek için eşitsizlikle mücadele çağrısında bulunmaktadır.

Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü sloganı: dirençli bir gelecek için eşitsizlikle mücadele

Sosyal medya hashtagleri:
#ResilienceForAll #BreakTheCycle #DRRDay

Anahtar Mesajlar

- Yoksulluk, eşitsizlik ve ayrımcılık, artan afet riskinin nedenleri ve sonuçlarıdır.
- Eşitsizlik, insanların afetlere maruz kalmasına ve zarar görebilir hale gelmesine yol açan koşulları yaratır; afetler de en yoksul ve risk altındaki kesimleri orantısız bir şekilde etkileyerek bu eşitsizliği daha da artırır. Afetlere karşı zarar görebilirliğin azaltılması bu boyutların ele alınmasını gerektirir.
- Mevcut iklim tahminlerine göre 2030 yılına kadar dünya yılda yaklaşık 560 afetle karşı karşıya kalacaktır. İklim değişikliği ve afetlerin etkileri nedeniyle 2030 yılına kadar 37.6 milyon insanın daha aşırı yoksulluk koşullarında yaşayacağı tahmin edilmektedir. İklim değişikliği ve afetlere ilişkin “en kötü durum” senaryosunda, 2030 yılına kadar ek 100.7 milyon kişi yoksulluğa düşecektir.
- Afet > artan eşitsizlik > tekrar döngüsünü kırmalıyız.
- İnsanların zarara maruz kalmalarını ve zarar görebilirliklerini azaltmak üzere tasarlanmış dikkatli ve koordineli bir planlama yoluyla tehlikelerin yıkıcı gücünü azaltabilir, başka bir deyişle afete dönüşmelerini engelleyebiliriz.
- Üye Devletler, Sendai Çerçevesi ve SKA'lara, özellikle de yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılmasına yönelik taahhütlerine öncelik verirken, en kırılgan topluluklara odaklanarak afet riski ve zarar görebilirliği acilen ele almalıdır.
- Hem orantısız afet etkilerini ve maruziyetini daha iyi anlamak hem de direnç oluşturma planlarını bilgilendirmek için ayrıştırılmış verilerin toplanması ve kullanılmasına daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.
- Küresel karar alıcılar, finansal sistemimizi iklimden en fazla etkilenen ülkelere finansman sağlama amacına uygun hale getirmelidir. Afetlerden en fazla risk altında olanlar için ekonomik direnç sağlamalıyız.

- “Herkes için Erken Uyarı” girişiminin uygulanmasını hızlandırarak önümüzdeki dört yıl içinde en fazla risk altında bulunan topluluklara öncelik vermek suretiyle dünyadaki herkesin erken uyarı kapsamına alınmasını sağlamalıyız.
- Ülkeler, afet risk azaltmaya dair karar alma süreçlerine tüm grupları dahil etmeli, güçlendirmeli ve bu grupların kapasitelerini geliştirmelidir. Ülkeler; kadınlar, yaşlılar ve engelliler dahil olmak üzere en fazla risk altında olan kişilerin anlamlı bir şekilde sürece dahil edilmesini sağlamalıdır.

Bilgi notlarımız için bizi takipte kalın ve 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü için yürütmekte olduğumuz kampanyamıza destek verin!